

Bodočnost odnošev med Vzhodom in Zahodom

Samo nekaj dni nas še loči od zamenja-
ve predsednika v Beli hiši. Predsednik John-
son se je že poslovil od ameriškega kongre-
sa. Na njegovo mesto bo stopil Nixon, pred-
stavniki dosedanje opozicionalne republikan-
ske stranke, ki bo hočeš nočeš moral dati
ameriški zunanji politikij nek lasten pečat.
Ob tem pa se živo pojavlja vprašanje bodo-
čih odnosov med Vzhodom in Zahodom.

Ti odnosi so zašli s sovjetsko zasedbo
Češkoslovaške v novo obdobje napetosti. Ta
pa je začela vsaj na zunanji nekoliko popu-
ščati, odkar se kaže, da so se Čehi vdali v
usodo in ne mislijo z upori in spopadi u-
stvarjati novih vzrokov za napetosti. Drugi
vzrok popuščanja napetosti je v tem, ker
bi Združene države rade sklenile mir v Viet-
namu in bi rade, da bi tudi Sovjetska zveza
kaj prispevala k temu, z določenim priti-
skom na Hanoj, kar se najbrž že dogaja.

Toda kako bo v bodoče? To je odvisno
od dolgoročne politike obeh velikih sil. Če
se Svjetska zveza ne bo odrekla svojim osvaja-
jalnim načrtom v Evropi, maskiranim pod
plaščem ideologije — in nič ne kaže, da se
jim misli odreči — bo to prej ali slej nuj-
no privedlo do nove akutne napetosti med
njo in med Združenimi državami. To se bo
dogajalo zlasti v zvezi z Nemčijo in s polo-
žajem na Bližnjem vzhodu. To sta področji,
ki sta trenutno glavna cilja sovjetskih eks-
panzionističnih načrtov. Toda medtem ko
so arabske države zrele, da postanejo plen
Sovjetov, se kaže Nemčija kot zelo trdo ja-
bolko.

Če se ne spremeni notranje ozračje v So-
vjetski zvezi v smislu večje demokratizacije
in avtonomije posameznih narodov, je go-
tovo, da bomo doživljali tudi v Nixonovi
predsedniški dobi hude krize odnosov med
Vzhodom in Zahodom in večkrat bo zasmr-
delo po smodniku.

Iz Gorice

ODPRTA MEJA

Lanske številke mejnih prehodov zopet
prav prepričljivo dokazujejo, kako potreb-
na je odprta meja med Italijo in Jugosla-
vijo. Statistike kažejo, da je šlo leta 1968
preko meje na obe strani skoro 10 milijonov
ljudi.

Te številke pa še neprestano rastejo. V
mesecu decembru je šlo čez mejo pri Rde-
či hiši 77.883 italijanskih državljanov in
54.080 jugoslovanskih. Čez solkanski blok
je šlo z različnimi dovoljenji 21.500 itali-
janskih, vstopilo pa je 12.800 jugoslovanskih
državljanov.

PASIVNOST NAŠIH IZOBRAŽENCEV

Nova številka revije »Most« je objavila dva
prispevka svoje napovedane ankete o naših ted-
nikih. Pohvaliti je treba pobudo kot tako, ne
moremo pa se strinjati s tem, kako je bila zapo-
padena in izvedena. Predvsem to ni anketa, ampak
gre za — samo s šiframa podpisana — članka
o našem tedenskem tisku, torej za mnenje dveh
posameznikov, ne pa za rezultat javnega mnenja
ali sintezo skrbno zbranih podatkov. Očitno je,
da sta bila članka zasnovana in napisana za pi-
salno mizo, četudi obravnavata tako izrazit socio-
loški pojav, kot je tisk, in to še v tako izrednih,
zapletenih in težkih razmerah, v kakršnih izhajajo
naši tedniki in sploh ves informativni ter kulturni
tisk naše manjšine. Gre torej za značilen pojav
takoimenovane »naslanjačne« ali »foteljske« so-
ciologije, kot je nedavno neki ugledni slovenski
sociolog označil tako »sociologiranje« za pisalno
mizo.

Ena prvih nalog vsake take ankete bi morala
biti, da se tisti, ki piše o določenem pojavu, in-
formira pri viru samem, v tem primeru torej
pri uredništvu in upravi tednikov, v kakšnih raz-
merah izhajajo. Tedaj bi lahko ugotovil, da je
marsikaj tistega, kar je bil zapisal (in to velja za
oba odgovora ankete), netočno. Tu nam ne gre za
to, da bi obravnavali samo primer našega lista,
ampak bi radi zajeli problem malo širše, kajti
marsikaj tistega, kar velja za en tednik, velja
tudi za drugega in za ves naš tisk.

Oba člankarja se prečrsem pritožujeta, da
je v naših tednikih premalo »skupnega grajenja«,
da »nismo zreli za dialog«, da bi bilo potrebnih
»manj ožin in nestrpnosti«, da bi morali »graditi
pluralistično narodno skupnost zamejskih Sloven-
cev«, in še posebej o »Novem listu«, da bi moral
biti »prava tribuna krščansko-socialno usmerjenih
kulturnih in političnih delavcev«, kar da danes
ni več. Očitata jim tudi, da bi morali biti bolj
informativni, da bi morali tedniki torej v polnejši
meri odražati našo in splošno stvarnost.

PASIVNO, TOPO IN BREZOBLIČNO

Tu ni mogoče drugega, kakor da kritikoma
v polni meri pritrdimo, če namreč priznamo upra-
vičenost takšnih želja. Vprašanje pa je, kdo je
kriv, da naši tedniki niso takšni, kot si jih kri-
tika — in z njima vred gotovo še marsikdo —
želita. Tisk more v polni ali vsaj v čimvečji meri
odsevati polnost življenja, če prejema informacije
in mnenja iz čimveč virov, to je, če ima čimveč
sodelavcev. Dejstvo pa je, da je najbrž malokje
na svetu najti izobraženo plast, ki bi bila tako
malo zainteresirana na javnem življenju in ki bi
tako malo sodelovala v tisku, kot je to pri nas.
Naj načnejo naši listi kakršen koli in še tako ak-
tualen problem, izzveni njihovo pisanje skoro ved-
no v prazno.

Čeprav se lahko reče, da premoremo Sloven-
ci na Tržaškem že na tisoče izobražencev in pol-

izobražencev, ki so šli skozi slovenske srednje
šole, se le zelo zelo poredko zgodi, da kdo izmed
njih spontano napiše kak članek za ta ali oni
tednik, razen če gre za oznanilo o prireditvi, pri
kateri je osebno zainteresiran. Naj pišemo še o
tako aktualnih dogodkih, kot so npr. okupacija
Češkoslovaške, mednarodna napetost, vojna v Viet-
namu, razmere v Italiji, ali reforme v Jugoslaviji,
vendarle ne začuti skoro nomen naš izobraženec
potrebe, da bi napisal o tem lastno mnenje, do-
pis uredništvu, morda celo samo par vrstic, v
katerih bi izrazil lastno misel, odobravanje ali
protest. Morda celo samo protest proti tistemu,
kar pišemo ali o čemer ne pišemo. Pa nič. Naše
izobraženstvo ostane pasivno, topo, brezoblično,
namesto da bi z vnemo sodelovalo v naših listih,
veselo in ponosno, da ima naša manjšina spet
svoj svobodni tisk, ki ga je fašizem zadušil. Nes-
miselno se je tu zanašati na poklicne časnike, kajti
naši tedniki si poklicnih časnikev ne mo-
rejo privoščiti.

VABILA K SODELOVANJU

Isto je, kadar pišemo o naših specifičnih manj-
šinskih problemih. Prav naš list je že mnogokrat
obravnaval ne le probleme našega šolstva, ampak
tudi probleme naše prenikne rodnosti, naše živ-
ljenjske moči, mešane zakone, popačena imena,
tuje napisne table, razlašanje zemlje in drugo,
a skoro vsi ti članki so bili napisani v uredništvu,
če niso izjemno kdaj pričli s strani naših poli-
tičnih predstavnikov ali politične organizacije. Sko-
ro nikoli se ne zgodi, da bi čutil kdo izmed naših
izobražencev — in vendar imamo tudi Društvo
izobražencev — notranjo nujno ali dolžnost, da sam
napiše članek o kakem problemu, ki se mu zdi
nujen, ali da se vsaj oglasi s »pismom uredništvu«.
Takah sicer zelo redkih pisem dobimo več iz zuna-
njih krajev kakor s Tržaškega in še to so povečini
vedno isti ljudje, ki se oglašajo.

Tudi izgovor, da tedniki ne vabijo naših izo-
bražencev k sodelovanju, ne velja. Neštetokrat,
namreč ob vsaki priložnosti, ob vsakem srečanju,
vabijo uredniki naše izobražence, naj vendar kaj
napišejo, naj prispevajo kaj za naše liste, naj
sodelujejo. Toda redno se morajo zadovoljevati
z najbolj banalnimi izgovori: ni časa; drugič
kdaj; ne znam pisati; ne vem, o čem pisati; itd.
Ne dvomimo, da sta bila tudi pisca obeh odgovo-
rov v anketi že velikokrat povabljeni, da bi kaj
napisala za naš list, in radovedni smo, če si upata
objaviti, kdaj sta izšla zadnja njuna prispevka v
»N. l.«.

Nihče ne trdi, da je naš tedenski tisk na naj-
večji možni višini. Je pa tak, kakor more biti v
takih razmerah in ob taki naravnosti nerazumljivi
pasivnosti naših izobražencev. Problem je torej
čisto nekje drugje, ne pa tam, kot bi ga hotela
prikazati odgovora v »Mostu«. Diskusija bi mo-

(Nadaljevanje na 3. strani)

RADIO TRST A

• NEDELJA, 19. januarja, ob: 8.30 Kmetijska odaja; 9.00 Sv. maša; 9.50 Glasba za orgle; 10.00 Acquavivov orkester; 10.15 Poslušali boste; 10.45 V prazničnem tonu; 11.15 Marodič »Kapitan Ivo Nageljček«; 11.45 Ringaraja za naše malčke; 12.00 Nabožna glasba; 12.15 Vera in naš čas; 12.30 Za vsakogar nekaj; 13.00 Kdo, kdaj, zakaj...; 13.30 Glasba iz vsega sveta; 15.30 Mikeln »Stalinovi zdravniki«; Drama; 17.30 Beseda in glasba; 18.00 Miniaturni koncert; 18.30 »Kino, včeraj in danes«; 18.45 Operetne melodije; 19.15 Sedem dni v svetu; 19.30 Klasiki lahke glasbe; 20.00 Sport; 20.30 Iz slovenske folklore; 21.00 Semenj plošč; 22.00 Nedelja v sportu; 22.10 Sodobna glasba; 22.25 Zabavna glasba.

• PONEDELJEK, 20. januarja, ob: 7.30 Jutranja glasba; 11.40 Radio za srednje šole; 12.00 Kitarist Batisti D'Amario; 12.10 Pomenek s poslušavkami; 12.20 Za vsakogar nekaj; 13.30 Glasba po željah; 17.00 Casamassimov orkester; 17.20 Za mlade poslušavce; 18.15 Umetnost; 18.30 Radio ba srednje šole; 18.50 Zbor »A. Zardini«; 19.10 Odvetnik za vsakogar; 19.20 Motivi, ki vam ugajajo; 20.00 Sportna tribuna; 20.35 Sestanek s Fansi; 21.05 G. Miglia: »Kolo«; 21.25 Romantične melodije; 22.00 Slovenski solisti. Sopr. Ileana Bratuž-Kacjan, pri klavirju S. Hrašovec. Samospevi Brede Ščekove in Sama Vremšaka; 2.25 Zabavna glasba.

• TOREK, 21. januarja, ob: 7.00 Koledar; 7.30 Jutranja glasba; 11.35 Sopek slovenskih pesmi; 11.50 Trobentač Bašer; 12.00 Iz slovenske folklore; 13.30 Glasba po željah; 17.00 Pačhiorijev ansambel; 17.20 Za mlade poslušavce: Plošče za vas; 18.15 Umetnost; 18.30 Pianistka Maureen Jones; 19.00 Milt Jackson Quartet; 19.10 Bambič: Moja srečanja z umetniki: »Spazzapan«; 19.20 Enriquez in »Electronic Men«; 19.45 Moški zbor »V. Mirk«; 20.00 Sport; 20.35 Malipiero: »Bonaventurove metamorfoze«, opera; 22.05 Zabavna glasba.

• SREDA, 22. januarja, ob: 7.00 Koledar; 7.30 Jutranja glasba; 11.40 Radio za I. stopnjo osnovnih šol; 12.00 Pianist Nero; 12.10 A. Bratuž: »Marij Kogoj«; 12.20 Za vsakogar nekaj; 13.30 Glasba po željah; 17.00 Lavrenčičev kvartet; 17.20 Za mlade poslušavce; 18.15 Umetnost; 18.30 Radio za I. stopnjo osnovnih šol; 18.50 Slavniki pevci; 19.10 Higijena ni zdravje; 19.15 Prijjubljene melodije; 20.00 Soprt; 20.35 Simf. koncert; V odmoru (21.20) Za vašo knjižno polico; 22.15 Zabavna glasba.

• CETRTEK, 23. januarja, ob: 7.00 Koledar; 7.30 Jutranja glasba; 11.35 Sopek slovenskih pesmi; 11.50 Saksofonist Papeti. 12.00 Iz potne torbe Milka Matičetovega; 12.20 Za vsakogar nekaj; 13.30 Glasba po željah; 17.00 Klavirski duo Russo-Safred; 17.20 Za mlade poslušavce: Razkuštrane pesmi; 18.15 Umetnost; 18.30 Sodobni slovenski skladatelji; Alojz Srebotnjak; 18.45 Basiejev veliki orkester; 19.10 Pisani balončki; 19.40 Prijetne melodije; 20.00 Sport; 20.35 Mosca: »Bivši učencec. Igra; 22.00 Komorne skladbe; 22.20 Zabavna glasba.

• PETEK, 24. januarja, ob: 7.00 Koledar; 7.30 Jutranja glasba; 11.40 Radio za II. stopnjo osnovnih šol; 12.00 Na elektronske orgle igra Bonzagni; 12.10 Blagovnanstvo za dobačo rabo; 12.20 Za vsakogar nekaj; 13.30 Glasba po željah; 17.00 Bevilacqua orkester; 17.20 za mlade poslušavce; 17.55 Slovensčina za Slovence; 18.15 Umetnost; 18.30 Radio za II. stopnjo osnovnih šol; 18.50 Komorni koncert; 19.10 Frosini: Državljanška vzgoja »Avtonomije in ustavna jamstva«; 19.25 Kvintet Basso-Valdambrini; 19.45 »Beri, beri rožmarin zeleni«; 20.00 Sport; 20.35 Gospodarstvo in delo; 20.50 Koncert; 21.35 Veseli utrinki; 22.00 Skladbe davnih dob; 22.15 Zabavna glasba.

• SOBOTA, 25. januarja, ob: 7.00 Koledar; 7.30 Jutranja glasba; 11.35 Sopek slovenskih pesmi; 11.50 Karakteristični ansambli; 12.10 Tul: »Iz starih časov«; 12.20 Za vsakogar nekaj; 13.30 Glasba po željah; 14.45 Glasba iz vsega sveta; 15.55 Avtoradio; 16.10 V tričetrtinskem taktu; 16.45 Nievo: »Izpovedi osemdesetletnika«; 17.20 Dialog — Cerkve v sodobnem svetu; 17.30 Za mlade poslušavce; 18.15 Umetnost; 18.30 Cecilijanka 1968; 18.50 Ansambel Sambistas de Guanabara; 19.10 Družinski obzornik; 19.25 Zabavali vas bodo; 20.00 Sport; 20.50 Nekdanji sloviti procesi v Trstu; 22.10 Zabavna glasba.

Izdajatelj: Engelbert Besednjak nasl. • Odgovorni urednik: Drago Legiša • Tiska tiskarna »Graphis« - Trst

Obnovitev parlamentarne in vladne dejavnosti po praznikih

Poslanska zbornica v Rimu je začela 14. t. m. spet zasedati, po božičnih in novoletnih počitnicah. Enako tudi senat. Poslanska zbornica je nadaljevala razpravo o državnem proračunu in sicer o poljedelstvu.

V sredo, 15. t.m., pa je zbornica poleg nadaljevanja razprave o proračunu načela tudi diskusijo o predlogih parlamentarne preiskave o zadevi SIFAR, ki še vedno razburja duhove zlasti na levi, ki je prepričana, da je šlo za nameravani desničarski državni udar.

VPRAŠANJE LOČITVE ZAKONA JE VPRAŠANJE PRAVICNOSTI

V pravosodni komisiji poslanske zbornice se je začela v sredo razprava o predpisih glede delovnih sporov. Ta razprava poteka tako počasi, da je že sam predsednik republike izrazil svoje neugodje nad tem.

Komisija za ustavne zadeve pa se je lotila razprave o vprašanju, če bi bilo možno smatrati ločitev zakona kot nekaj, kar je v nasprotju z ustavo. Tudi to vprašanje se rešuje v Italiji preveč počasi in zgolj juridično, tehnično, vse premalo pa se pri tem ozirajo na položaj na stotisoče ljudi, katerih zakonsko življenje je dejansko razdejano in so prisiljeni živeti v »divjih«, legalno nepriznanih zakonih, kar vodi pogosto do nevzdržnih situacij in do žalostnih posledic zlasti za otroke iz takih nepriznanih družin, ki niso sami ničesar krivi. Čas bi že bil, da se zlasti v tem pogledu izvede v Italiji ločitev Cerkve od države, kajti kakor je treba obsoditi vsakršno nasilje nad katoliško Cerkvijo, tako je treba tudi obsoditi nestrpnost in nedemokracičnost tistih katoliških krogov, ki skušajo drugim za trajno vsiliti svoje religiozno pojmovanje o neločljivosti zakonske zveze.

Senatna zbornica pa je določila, da naj se senatna pravosodna komisija čimprej lo-

ti priprave reforme zakonikov o civilnem in kazenskem postopku.

Predsednik republike je sprejel 14. t. m. ministrskega predsednika Rumorja. Govorila sta o obnovitvi zasedanja obeh zbornic in obnovitvi vladne dejavnosti po počitnicah.

Vlada se je prvič po praznikih sestala 15. t.m. Na seji so skupno razpravljali o problemih posameznih ministrstev.

RAZOROŽENA POLICIJA?

Notranji minister Restivo je odgovarjal v senatu na vprašanja vseh strank o dogodkih v Versiliji. Tam so za novo leto izbruhnili hudi nemiri in je bil poleg mnogih lahko ranjenih tudi precej hudo prizadet mlad študent.

Zadeva oborožene ali razorožene policije je zadobila tako docela politično barvo. Opozicionalne stranke v nobeni državi ne marajo oborožene policije, to je jasno. V nekaterih državah, na primer tudi v Angliji, opravljajo policijski stražniki svojo dolžnost in skrb za javni red popolnoma brez orožja. V sili in ob neredih na ulicah se smejo poslužiti le gumijevke. Ščiti jih pa poseben zakon, ki določa ostre kazni — dozdaj je veljala avtomatično smrtna kazen za vsakogar, ki policista napade ali poškoduje. Zato se tam ne dogaja, da bi si demonstranti upali dejansko napadati organe javne varnosti, kakor se to dogaja pri nas.

Minister Restivo je približno tako odgovarjal tudi interpelantom. Najprej je ugotovil, da sploh še ni gotovo, ali je res kak policist ranil omenjenega študenta. Razorožitev policije, je rekel, bi bila idealna, toda prej je treba ustvariti pogoje, da bodo tudi organi javnega reda zavarovani pred poškodbami in smrtjo. Do tega pa bomo prišli, če bodo tudi množice civilno bolj vzgojene.

Sovjeti hočejo v vesolju spet dohiteti Američane

Polet ameriških astronautov do Lune in njena večkratna obkrožitev sta vzpodbudila Ruse, da so postali spet živahnejši v svojih vesoljskih podvigih, da bi tako ponovno uravnovesili svojo veljavo v tem pogledu z ameriško. Že 5. t. m. so izstrelili proti Veneri novo avtomatično sondo, ki naj bi pristala na Venerini površini. Sonda tehta 1103 kg in vsi aparati na njej delujejo redno. Če bo srečno pristala na Veneri, kar naj bi se zgodilo sredi meseca maja, bo verjetno razkrila nekaj značilnosti tega skrivnostnega planeta, ki pa, kot dozda kaže, le ne bo primeren za kolonizacijo z Zemlje, ker nima ozračja, v katerem bi se dalo dihati, in tudi temperature na njem so previsoke.

14. t.m. pa so izstrelili v Sovjetski zvezi v krožnico okrog Zemlje vesoljsko ladjo »Sojuz 4«, enajsto od začetka sovjetskih vesoljskih raziskav. Pilotira jo 41-letni polkovnik Vladimir Šatalov. Namen njenega kroženja ni znan in to je zbudilo na Zahodu veliko ugibanja. Takoj se je pojavilo mnenje, da bodo Sovjeti izstrelili še drugo vesoljsko ladjo in napravili poskus, ki ga ni doslej izvedel še nihče, namreč da bi ostronavti »prestopili« z ene ladje na drugo.

V sredo, 15. t.m. zjutraj so Rusi z od-

strelišča Baikanoor res izstrelili še drugo vesoljsko ladjo »Sojuz 5« s tremi astronauti na krovu, ki tudi že kroži okoli Zemlje. V kabini so astronauti Boris Volinov, Aleksej Jelisejev in Evgenij Hrunov. Obe vesoljski ladji sta že v medsebojni radijski zvezi. Sovjeti niso objavili, kako namen imajo s tem eksperimentom, verjetno pa jim gre za to, da bi se obe ladji v krožnici sklopili in bi se del posadke bodisi po zračnem prostoru ali po notranjosti pdeselil iz ene ladje v drugo. Tak poskus v vesolju doslej še ni bil izveden.

Ni izključeno, da se bo obema ladjama pridružila še tretja.

Ameriški polet na Luno je silovito razdražil fantazijo človeštva in zato vlada tudi za zadnje sovjetske vesoljne podvige in načrte veliko zanimanje.

TEDENSKI KOLEDARČEK

19. januarja, nedelja: Marij, Mara
20. januarja, ponedeljek: Fabijan in Sebastijan
21. januarja, torek: Neža, Janja
22. januarja, sredo: Vincencij, Anastazij
23. januarja, četrtek: Rajmund, Rajko
24. januarja, petek: Vera, Timotej
25. januarja, sobota: Pavel, Trpimir

Sokrivda ZDA in Anglije pri Hitlerjevih množičnih pokolih

Ameriški časnikar Arthur D. Morse je objavil knjigo »Medtem ko jih je šest milijonov umiralo«, ki pomeni odgovor tistim, ki so se že vsa leta po vojni spraševali, kako je mogoče, da Američani in Angleži niso vedeli za hitlerjanske množične pokole in pomore Judov, alj če so vedeli, zakaj niso ničesar storili, da bi jih preprečili. Medtem ko so ameriška in angleška (pa tudi sovjetska) letala odmetavala bombe takorekoč na vsak košček Nemčije, se ni našlo letalo, ki bi bilo razrušilo stavbe s plinskimj celicami in vojašnicami SS-ovcev v Auschwitzu in v drugih uničevalnih taboriščih. Prav tako so ostale cele proge, ki so peljale do tja.

Nič čudnega, če so prišli celo najbolj vnetim zagovornikom obeh zahodnih velesil ali Sovjetske zveze dvomi, če niso te države celo s tihim zadovoljstvom gledale na hitlerjansko pobijanje, saj je šlo za žetve ljudstva,

POČASTITEV MAISTROVIH BOJEVNIKOV

V stari Jugoslaviji in tudi v novi, vse do pred kratkim, Maistrovi bojevniki, ki so rešili slovenskemu narodu severno mejo na Štajerskem, niso bili deležni tistega javnega priznanja s strani države, kot ga zaslužijo. Deležni niso bili nikakih ugodnosti, kot so jih bili deležni npr. srbski ozioroma »solunski« prostovoljci. Zadnji čas pa sta jih tako zgodovinarji kot javnost visoko ovrednotila. V Mariboru je bilo slavnostno zborovanje koroških borcev ob udeležbi visokih predstavnikov IS SR Slovenije. In v nekaj mesecih je izšlo v slovenskem časopisju na desetine člankov o Maistrovih bojnikih; v tem je prednjačil seveda mariborski tisk, a tudi ljubljanski ni mnogo zaostajal.

Mariborski »Večer« je prinesel med drugim obširen intervju z Maistrovim sinom inž. Borutom Maistrom, v katerem je ta razkril marsikaj zanimivga o svojem očetu in o takratnih njegovih akcijah. Povedal je med drugim, kako so nespametni ljudje v ljubljanski deželni vladi prepredili njegovemu očetu, da bi bil s četami, ki so mu bile na razpolago, zasedel slovensko Koroško in jo tako rešil za Slovenijo, kot je rešil Maribor. Ljubljanski deželni vladni možje so se izgovarjali, da ni dovolj ljudi za upravo na Koroškem, »saj jih še za zasedbo davkarij v Sloveniji nimamo dovolj«. Takrat bi bil svet vzel Maistrovo akcijo na Koroškem na znanje kot nekaj samoposebi razumljivega, kot dejanje naroda, ki se osvobaja izpod skoraj tisočletne podrejenosti. Pozneje pa je bilo že prepozno, avstrijska in italijanska diplomacija sta že minirali javno mnenje in razpoloženje državnikov na Zahodu. Zato so bile vse poznejše akcije, tako z orožjem kot na mirovni konferenci, zaman.

Tudi Lojze Udé in nekateri drugi zgodovinarji so ob zadnjih počastitvah Maistra in njegovih bojevnikov razkrili sramotno kratkovidnost ljudi v ljubljanski deželni vladi, vendar pa bi bilo treba še določneje ugotoviti odgovornost posameznikov v deželni vladi in vzroke njihove zaslepljenosti. Verjetno je šlo za petolizniški odnos do Pašičeve politike, ki ni rada videla takih akcij in je tolažila Slovence, naj zaupajo v mirovno konferenco.

—0—

Minister Sullo pripravlja reformo maturitetnega in habilitacijskega izpita. Odpravljen bo tudi sprejemni izpit na klasični licej. O tem se bo moral izreči še Višje svet za šolstvo, ki je že sklican

ki ni imelo lastne države, ki bi mogla koga klicati na odgovornost, in ni zato uživalo nikjer ugleda ter ni imelo politično nobene važnosti v svetu.

Čudna vloga Sovjetske zveze se je razkrila med drugim v primeru njene pasivnosti do nacističnega divjanja v Varšavi, medtem ko so stale sovjetske čete le nekaj kilometrov proč ne da bi bile cele tedne poskusile intervenirati. Odgovornost Amerike in Anglije pri hitlerjanskih pokolih pa razkriva omenjeni časnikar Morse v svoji knjigi. V njej dokazuje, da sta veliki zahodni sili zvedeli za pokole takoj, ko so jih hitlerjanci začeli izvajati. Ze avgusta leta 1942 je neki judovski agent v Švici javil, kaj se dogaja v vzhodni Evropi. Druga poročila so prišla po diplomatski poti. Vendar ni Amerika ničesar storila, ne le, da bi zaustavila množične umore, ampak niti da bi pomagala rešiti manjše skupine Judov, za kar je bil potreben samo denar, niti ne prevelike vsote. Tako so pustili, da je propadel švedski načrt, da bi rešili iz Nemčije 20.000 judovskih otrok. Ni bilo denarja za to. Glavni vzrok pa je bil v tem, da Amerika ni hotela sprejeti judovskih emigrantov, ki bi bili rešeni iz vzhodnoevropskih taborišč. Če bi bili Amerika in Anglija hoteli, bi bili rešili na stotisoče judovskih življenj. Potrebni so bili le vizumi in denar.

Pasivnost naših izobražencev

(Nadaljevanje s 1. strani)

rala steči o vzrokih popolne pasivnosti in nezainteresiranosti naših izobražencev in sploh naše šolane in nešolane javnosti do tiska, ne samo tedenskega. Ali se ne zdi avtorjema omenjenih člankov, da je predvsem tu nekaj narobe? In »Most« ima verjetno tudi svoj del krivde pri tem, kajti s svojim zgolj ideološko poudarjenim pisanjem pomaga odvrčati naše izobražence od konkretnih problemov in jih usmerja k abstraktnim zadevam, v razprave o ideoloških odtenkih, o filozofskem in političnem Niču, o »alpstvu« in podobnem, namesto da bi jih usmerjal h konkretnosti, k resničnosti, k stvarnosti.

Očitno se kaže v »Mostu« spet nekdanja nesrečna težnja slovenskih intelektualcev, da bi se ohranili intelektualno »čisti«, da bi ne mešali »visoke kulture« v politiko, v gospodarstvo in v »umazani« vsakdanji politični in socialni boj, da bi si ne umazal idej in navdihov v blatnem problemu, ki so značilni za našo vsakdanjost. Menili smo, da smo takšno zlo tendenco v kulturi premagali v krvavih in blatnih letih druge svetovne vojne in vsega tistega, kar je prinesla s seboj. Toda »Most« kaže od številke do številke očitnejši namen, da se dokončno vzdigne iznad vsakdanje »umazanije«, stvarnosti, katero prepušča urednikom tednikov, da sami opravijo z njo, sam pa se posveča tako vzvišenim problemom, kot je npr. »Dogodek v mestu Trentu«, ali globokoumnim razmišljanjem uvodničarja dnevnika »Salzburger Nachrichten« Janka Musulina o Češkoslovaški.

PREVEČ ENOSTRANSKI?

Prav tako ni res, da je kulturna ali katerakoli stran našega lista »preveč enostransko usmerjena«. Gotovo ni lista ne le na Tržaškem, ampak tudi ne v Sloveniji, ki bi v svoji kulturni rubriki

CERKVENI SPOR PRED SODIŠČEM

V Florenci je uvedlo državno tožilstvo preiskavo proti petim duhovnikom, ker so 4. t. m. naščuvali vernike, svoje pristaše, in 5. t.m. dejansko preprečili od škofa poslanemu duhovniku, da bi obhajal sv. mašo v cerkvi »Isolotto«. Obtoženi so »hujskanja k zločinu«. Omenjeni duhovniki so se uprli svojim cerkvenim predstojnikom. Hkrati s petimi duhovniki je obtoženih tudi enajst laikov.

Dogajanje v Florenci vzbuja seveda različne komentarje, kajti mnogo je takih, ki dajejo prav upornim duhovnikom, ker vidijo v njih borca za večjo demokratizacijo v Cerkvi, kjer naj bi prenehala pretirana avtoriteta škofov in naj bi bili ti prisiljeni sprejemati vse odločitve v posvetovanju z duhovniki, kar pomeni, da bi praktično o

Slovensko dobrodelno društvo v Trzinu bo tudi letos priredilo svoj tradicionalni

SLOVANSKI PLES

v dobrodelne namene, ki bo v soboto 8. februarja 1969 v prostorih hotela »Excelsior«.

vsem odločali ti. Mnogo pa je tudi takih, ki vidijo v ravnanju upornih duhovnikov pomanjkanje krščanske ponižnosti in skromnosti, ki sta bili vedno čednosti dobrih duhovnikov, pa tudi pomanjkanje takta in željo, da bi si pridobivali popularnost v obdobju mode »kontestiranja«. A tistim, ki jim okolje, v katerem se vse to več kot čudno dogajanje odvija, tuje, si je težko ustvariti pravilno mnenje. Vsekakor pa napravlja ta spor mučen vtis.

tako objektivno poročal o dogodkih in novostih v slovenskem kulturnem življenju, o katerih je vredno poročati, pa naj gre npr. za publikacije, ki so izšle na Tržaškem, Koroškem, v Ljubljani ali v Buenos Airesu. Nikoli nismo odklonili nobenega resnega in dostojnega prispevka, pa naj je prišel s katerekoli strani; obratno, bili smo hvaležni zanj. Res pa je, da bi nekateri ljudje na Tržaškem, ki se smatrajo za kulturno važne, želeli, da bi prinašali o njih samo intervjuje, niso pa pripravljani sami kdaj napisati kak članek, oceno ali kaj drugega in pam prinesiti v objavo. Nesmiseln je tudi občutek, da je bil naš list, še pred nekaj leti prava tribuna krščansko-socialno usmerjenih kulturnih in političnih delavcev, kar pa danes ni več. Nasprotno, »N. l.« je ostal, kar je bil, nikoli se ni izneveril ne svojim idejam in ne pluralizmu, pač pa ni pripravljen uganjati le propagando za take ljudi, ki ga poznajo samo, kadar ga potrebujejo v svojo lastno večjo čast in slavo, ne pa drugače. Krog krščansko-socialno usmerjenih ljudi lahko kaj pomeni samo, če predstavlja neko delovno, akcijsko skupnost pri obravnavanju konkretnih problemov, ne pa, če ga bodo sestavljali le takšni strokovnjaki za visoko ideologijo, iskavci najboljših in najčistejših idejnih in svetovnonazorskih sintez, ki bodo zviška sodili o vseh težavah in nujno tudi banalnosti našega vsakdanjega življenja.

Zdi se nam, da smo s tem nakazali smer, v kateri bi se morala odvijati diskusija o našem tedenskem in celotnem tisku, in da smo hkrati tudi položili prst na glavno hibo našega življenja — na naravnost nerazumljivo pasivnost izobražencev, ki seveda ni omejena samo na vprašanje sodelovanja pri listih, ampak na celotno področje življenjske aktivnosti in ki predstavlja tudi glavni vzrok vse šibkosti naše manjšine. Toda o tem še kdaj drugič.

Tržaškega

Slovensko gledališče v Trstu

V nedeljo so se zbrali v Kulturnem domu v Trstu stari in novi člani društva Slovensko gledališče. Članstvo se je zvišalo na 43 oseb raznih ideoloških in političnih smeri.

Bistvena pa je bila ustanovitev Zdrženja »Stalno slovensko gledališče«, v čigar odborih so poleg članov društva Slovensko gledališče tudi zastopniki tržaške občine in tržaške pokrajinske uprave. Sprejet je bil tudi pravilnik nove gledališke ustanove, ki ima namen prirejati v deželi in v drugih krajih, v obliki gostovanj, dramske umetniške predstave splošnega kulturnega interesa.

Občni zbor je začel s pozdravom predsedujoči prof. Tavčar, nakar je prečital svoje poročilo društveni predsednik prof. Rau-

ber. Podal je pregled več kot dvajsetletnega delovanja našega gledališča, ki je kljub težavam doseglo zavidljivo kulturno višino. Orisal je tudi potek pogajanj z občino in pokrajino, ki sta potrdili ustanovitev »Slovenskega stalnega gledališča« in svoje sodelovanje pri njem. Za njimi je novi podpredsednik dr. Dolhar poudaril, da je občni zbor pomemben v prvi vrsti zato, ker se sprejmejo v naš nov kulturni organ vsi zamejski predstavniki raznih skupin kot polnopravni in soodgovorni upravitelji naše osrednje kulturne ustanove. Prelomnico v življenju našega gledališča pomeni pa tudi soudeležba in soodgovornost lokalnih oblasti za slovensko stvarnost.

V razpravo so posegli še drugi udeleženci z nasveti in pripombami. Sledila je odobritev obračuna, razrešnica staremu odboru in volitev novega. V njem je enajst članov društva Slovenskega gledališča ter trije zastopniki, ki jih bo imenoval Deželni odbor, tržaška pokrajinska uprava in mestna občina.

Novi upravni svet sestavljajo: dr. Dolhar (podpredsednik), dr. Gruden, dr. Godnič, dr. Hlavaty, prof. Peterlin, prof. Rauber (predsednik), Palčič, dr. Samsa (blagajnik), Svetina, Švab in prof. Tavčar (tajnik). V nadzorstvu so: Mesesnel (predsednik), dr. Štoka, dr. Turina, prof. Bednarik in Remčeva.

Občni zbor je potekal v duhu skupnosti in v želji, da bo novo gledališko združenje delovalo kot skupna kulturna ustanova, pri kateri imajo pravico in dolžnost soodločevanja vsi zamejski Slovenci.

Prejeli smo:

Onesnaženje Krasa

Kaj pravi k temu tržaška občina?

Med božičnimi prazniki sem se podal na peš sprehod po naši kraški gmajni proti Velikemu Repnu in Repentabru, da bi si spet nekoliko razgibal ude in se naužil čistega zraka. Toda moje pričakovanje, da bom užival zimsko kraško naravo, ki je lepa tudi o božiču, se je umaknilo potrosti, ko sem videl, kako grozno je onesnažena naša gmajna tudi na najlepših in na najbolj samotnih krajih. Hodeč po cesti proti Velikemu Repnu sem hodil mimo kupov odpadkov, ki jih dovažajo tja avtomobilisti iz mesta, verjetno v večernih in nočnih urah. Cele zaboje smeti in odtelet, steklenic in odslužene keramike ter plastike, kot npr. straniščnih školjk ali plastičnih otroških banj, vračajo ali puste kar v zabojih največkrat tik ob cesti, prav tako pa tudi stare otroške in navadne modroce, odeje in drugo. Nekateri se na ta način znebijo na desetine ali morda na stotine steklenic, katerih čepinje se razlete tudi naokrog in postanejo lahko nevarne otrokom ali tudi odraslim ki se prihajajo ob nedeljah igrati v naravo.

Na enem sicer najlepših samotnih krajev daleč od ceste pa leži raztresenih (verjetno jih je raznesel tudi veter) na stotine in stotine reklamnih listov podjetja Hauser ul. Revoltella 73, Trst.

Ali jih je dalo podjetje samo odpeljati tja, kot na nekako smetišče? Zdaj predstavljajo velik grd madež v naravi in tudi to smetišče bo še dolgo ostalo ter kvarilo podobo openske gmajne.

Radoveden sem, kaj pravi k temu tržaška občinska uprava, katere last je velik del gmajne in ki je odgovorna tudi za varstvo narave na tržaškem Krasu. Ali res ni nikogar, ki bi vsaj malo skrbel za dostojen videz mesta in tudi okolice? Se zdi

Prejeli smo:

HOČEJO SPORTNO IGRISČE V BOLJUNCU IN NE V DOLINI

Od skupine Boljunčanov smo prejeli naslednji dopis:

Spodaj podpisani prebivavci iz Boljunca odlončo protestiramo proti občinskemu odboru v Dolini zaradi njegove odločitve, da zgradi športno igrišče v Dolini in ne v Boljuncu, kakor je bilo že določeno in sklenjeno na sestanku v Boljuncu dne 28. oktobra 1968 v prisotnosti večine Boljunčanov in občinskega odbora z županom vred.

Sledi 473 podpisov.

TRDA GLAVA JE NEKAJ VREDNA

Ker zaradi poledice šolski avtobus ob koncu prejšnjega tedna ni vozil, so ostali dečki in deklice v Trebčah, ki hodijo v nižjo slovensko srednjo šolo na Opčinah, doma. Zabavali so se z drsnjem, veselili nenadejanega prostega dneva. Na neravni ledeni ploskvi pa je 14-letni Valter Čuk, ki obiskuje 3. razred srednje šole, tako nesrečno padel, da je obležal v nezavesti. Grozno prestrašena mati ga je odpeljala v bolnišnico, kjer so ga sprejeli s strogo pridržano prognozo. Dva dni se ni zavedel. Otem pa je le spet prišel k sebi.

Vsi njegovi sošolci in profesorji, posebno pa njegovi starši so srčno veseli, da se je rešil. Ima sicer prebito čelno kost, a možgani so ostali celi. Splošni komentar med njegovimi prijatelji je: »Trda glava je le nekaj vredna!«

FINŽGARJEV DOM, OPCINE

V nedeljo, 19. januarja bo ob 17. uri predstava

BOŽJI MEJNIKI

Napisal Ivan Pregelj, dramtiziral Jože Peterlin. Igrajo igralci Slovenskega odra, ki jih poznamo po radijskih dramskih oddajah.

★

V nedeljo 19. februarja bo v Finžgarjevem domu Prešernova proslava, na katero že zdaj opozarjamo.

- 0 -

Namesto cvetja na grob pok. dr. Besednjaka daruje tvrdka Fortunato v Trstu L. 20.000 za sklad N. I.

Podravnatelj občinskega Urada za higieno in zdravstvo, dr. Mario Lovenati, je odšel v pokoj. Njegovo mesto je prevzel dr. Giovanni Rovatti, ki je bil rojen v Kopru

K. L.

PREDAVANJE O NABOŽNI UMETNOSTI

V petek zvečer se je popolnoma napolnila mala dvorana v Katoliškem domu. V zvezi z razstavo slovenske nabožne ljudske umetnosti je predaval o isti snovi znani etnograf dr. Sedej iz Ljubljane.

Predavatelj je na preprost, a strokovno temeljit način prikazal razvoj slovenske nabožne ljudske umetnosti od začetkov do danes. Poudaril je njeno najbolj pristno izvornost v dveh pokrajinah, na Gorenjskem in na primorskem Krasu. Pokazal je tudi, da je pognala ljudska umetnost iz verskih prvin in čustva priproste ljudske duše, v cerkvah kot skupnostnem domu, pa tudi v posameznih bogatejših kmečkih družinah. To so predvsem razpela, slike, znamenja, pa tudi manjši predmeti, kot rožni venci, kipci, jaselce, votivi in podobno.

V zanimivem pogovoru je tudi omenil, kako so se ponekod ljudski umetniki lotili izdelovanja stavbarskih oblik; na Krasu »kaloni« v borjače, šap z nabožnimi prizori okoli vodnjakov na kap. Ljudska umetnost svoje vrste je okraševanje panjskih končnic. Izvajanja je predavatelj podkrepil z eksponati v dvorani in je pokazal, kako je nekdanja ljudska umetnost oplodila tudi sodobne umetnike.

Na koncu je dr. Sedej odgovarjal na nekatera vprašanja poslušavcev, ki so se zanimali, kako da nekatere naše pokrajine nimajo kaj pokazati v ljudski umetnosti. Tu pa je treba ugotoviti, kar na večer ni prišlo do izraza, da je potrebno še temeljito raziskavanje zlasti v Vipavski dolini in tudi v Brdih.

SKAD v Gorici ima v načrtu še več na isto snov ubranih predavanj, ki jih željno čakamo.

★

Neljub dogodek v Ukvah

Letos je zapadlo veliko snega po vsej Karnijski dolini, zato so bila ob praznikih zimska središča polna smučarjev in turistov, posebno pa še Trbiž in Ovčja ves. Tudi na Svetih Višarjah je bilo polno obiskovavcev.

Domače vaško življenje se razvija po starih običajih. Vendar pa se je za polnočnico na božični večer pripetil v župnijski cerkvi neljub dogodek. Ko se je namreč začela polnočnica, je skupina vojakov pod poveljstvom častnika vdrla na kor in hotela odri niti domače pevce, češ da bo ona prepevala slovesno peto mašo. To je vzbudilo upravičeno ogorčenje vseh cerkvenih pevcev. Le s težavo se je posrečilo pomiriti razburjene duhove. Zadeva ne bi bila povzročila nobenega razburjenja, če bi vojaki ali vojaški poveljnik prej vprašali, ali smejo tudi oni so delovati pri petju in bi se o tem predhodno domenili z domačimi pevci, ki že vse svoje življenje pojejo v cerkvi. Vsaj neolikano je bilo to njihovo dejanje, ki spominja na provokacijska dejanja iz preteklega obdobja. Upajmo vsaj to, da se je domači župnik, kateremu so pevci vse natančno obrazložili, pritožil pri krajevnih vojaških oblasteh, da se taka dejanja ne bodo ponavljala.

Prijatelji, ki so novoletne praznike preživeli v teh krajih, znajo tudi povedati, da je pokoncilski duh zajel tudi ukovško faro: toda zgleda le eden, slovenski del. Duh strp-

Drugo predavanje v tem ciklusu bo v četrtek 23. januarja ob 20.30 v mali dvorani Kat. doma. Predaval bo prof. Mirko Mahnič iz Ljubljane o Slovenski ljudski nabožni pesmi.

Pevma

VZORNA DREVESNICA

Premalo je še znana vzorna drevesnica, ki je urejena že več let po naj sodobnejših pravilih ob cesti, ki pelje od pevmskega mosta proti cesti v Grojno. Drevesnica obsega dva hektarja in pol površine. Vsajenih ima 900 tisoč drevesnih mladik, ki so značilne za naše kraje. Do leta 1931 se je ta drevesnica nahajala blizu Rdeče hiše, onkraj mejnega prehoda. Takrat so jo prenesli na sedanje mesto.

Njeno pomembnost izpričuje tudi velik odjem od strani zasebnikov, ki znaša do 500 tisoč sadik na leto. Drevesnica, ki jo oskrbuje državni gozdni urad, oddaja drevesca, predvsem vse vrste iglavcev, po zelo nizki ceni. Po 500 lir se dobe tudi taka, ki stanejo drugje par tisoč lir. Oskrbuje pa to drevesno vzgojevališče tudi z drugimi rastlinami že 38 let vodja Debenjak. Pomaga mu še nekaj desetnih drugih uslužbenk. Zadnje čase so začeli z novimi poskusi, da vsako sadiko vložijo v posebno plastično posodo, ki tiči v zemlji. Uspehi te edinstvene drevesnice so zdaj še boljši.

MEJNI PREHOD

Mejni prehod pri Rdeči hiši postaja čedalje bolj težaven. Vedno večji promet ustvarja dolge vrste avtomobilov, ki morajo

Iz Goriške

precej časa čakati, da opravijo policijski in finančni stražniki svoje predpisane preglede.

Večkrat se je o tej zadevi pisalo, prosilo in svetovalo, a vse je ostalo pri starem. Odgovorni gospodje na goriški občini se izgovarjajo, da je še potrebno čakati na izboljšanje, dokler se ne uredi mednarodna cesta, ki bo tekla nekje mimo goriškega pokopališča in pri Sovodnjah. Vemo, da se bo ta cesta nekoč uresničila, a dotlej bo še slabše pri prehodu ob Rdeči hiši. Cesta bo izpeljana šele čez kako leto, saj imamo že več slabih izkušenj s še tako lepimi načrti. Menimo pa, da bi se mogli tudi do tedaj obmejni prehodi bolje urediti, vsaj na kak zasilen način. Govori se, da nasprotujejo taki rešitvi prav nekateri goriški krogi, ki imajo svoj dobiček, če ostane vse tako kot je sedaj.

Solkansko polje

LOVCEM V OPOMIN

Nihče ne more reči, da niso tudi lovci potrebni in koristni, če se drže predpisov in lovskih postav. Tudi pri nas na Solkanskem polju imamo precej lovskih prijateljev. Vsi pa se ne ravnaajo točno po predpisih. Že dve leti opazujemo, da jih nekateri lovci kršijo kar brez strahu.

Nekateri lovci se med svojim delom ali zabavo tako približujejo hišam, da padajo krogle iz pušk po naših dvoriščih, strehah in vrtovih. Zato opozarjamo lovce, naj bolj pazijo, da ne pride do kakšnih nesreč.

Po drugi strani pa priznavamo, da so pri nas že zginile lisice in ptice roparice. Divjačine je bilo v prejšnjih časih dosti več po naših poljih in šumah. Danes še zajca komaj opaziš. Lovcev pa vedno več s poganjači vred, ki se pa prav malo zmenijo za škodo, ki jo povzročijo v časih popolnoma brez potrebe po obdelani zemlji. Še enkrat pozivamo vse lovce, naj se bolj točno drže kar predpisuje lovski zakon, sicer bomo moralno ostreje nastopiti.

V enem zadnjih dopisov Novega lista smo opisali žalostno stanje nekaterih naših še neasfaltiranih cest. Odziva na naše pritožbe pa ni bilo še nobenega. Zadnji kos poti od ceste Scogli do kmetijskega mejnega prehoda je že tako razrit, da je kar neuporabljiv. Prigodila se bo še kaka nesreča, če ga ne bodo popravili. Kdor ima to cesto v oskrbi, naj se pride prepričat. Sicer so pa občinske oblasti že davno obljubile, da bo cesta letos popravljena.

PLANINSKO PREDAVANJE

V petek 17. t. m. bo priredilo Slovensko planinsko društvo v Gorici predavanje »Srečanje z gorami«. Na večer, ki bo ob 20.30 v »Gregorčičevem klubu« na Verdijevem korzu 13, bo govoril predsednik Planinske zveze Slovenije dr. Potočnik. Na razpolago bo tudi njegova knjiga z istim naslovom za ceno 2000 lir. Avtor jo bo kupovcem tudi podpisal.

—0—

Po vsej severni Italiji vlada izredno slabo vreme s sneženimi nevihtami, ki so zahtevale že več smrtnih žrtev.

nosti je namreč toliko napredoval, da so pri slovenski maši oznanila v slovenščini in italijanščini, pri italijanski pa samo v italijanščini. Pravičnost bi zahtevala, da bi se oba jezika uporabljala istočasno pri obeh mašah, saj mnogi slovenski verniki obiskujejo tudi italijansko mašo.

Prijetnejša pa je vest, da so prebivalci v Ukvah zadovoljni s tržaško slovensko radijsko postajo. Sedaj jo lažje poslušajo zaradi tehničnih izboljšav. Pa tudi izvajanje njihove pesmi po radiu, predvsem registracija Cecilijanke, je vzbudila v vaščanih ponos in hvaležnost do vodstva RAI.

—0—

Sent Lenart

HUD POŽAR

V soboto je izbruhnil v hosti med Kravarjem, Hrastovjem in Gorenjo Merso hud požar, ki je trajal pet ur. Močan veter ga je poganjal pol kilometra na široko proti vsem in starodavni cerkvi sv. Andreja. Zublji so švigali tudi deset metrov na visoko in so povzročali že preplah med prebivalstvom omenjenih vasí. Orožniki, gasilci iz Vidma in domačini so ustavili plamen šele pred gričkom svetega Andreja in potem še pred Hrastovjem in Merso. Kljub naporom gasilcev je zgorelo nekaj senikov in precej gozda. Škoda gre v milijone.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Božična številka „Mladike“

Pravzaprav bi morali nasloviti naše kramljanje drugače, npr.: Na rob zadnji številki 12. letnika najbolj trdožive in najbolj svojemu začetnemu nameru oz. poslanstvu zveste revije. Revija, ki potem, ko sta ob njej na desni in levi zrasli dve bolj gosposki in bleščeči tekmi, Zaliv in Most, ni zgubila glave in se ni pognala v slepo tekmo z njima, marveč je skušala manj bleščeče, a še dalje s trdnim osnovnim konceptom služiti kulturni potrebi dneva. In če imenujeta ostali dve tržaški reviji svoje poslanstvo z obetajočimi besedami, »reviji za kulturo in družbeno vprašanja ipd.«, zaman iščem na ovitku Mladike vsaj opombo, da je družinska, tam stoji kratko in skromno samo: Mladika - Izha-ja vsak mesec. Splet pa prav zaradi tega ne more biti vselej enake teže; kdaj pa kdaj seže za svojo publiko previsoko, preko okvira družinske revije, kar ji del bralcev šteje v zlo, izobraženci pa prav po takšni številki sežejo z večjim užitkom. Med dvema drugima revijama na tako tesnem prostoru bo morala še bolj izčistiti svojo podobo. Morda tudi v takšni obliki, kakor jo nakazuje božična številka, morda pa tudi v kakih drugi: v smeri mladinske revije ali z večjim poudarkom na sveži, razumljivi literaturi, ali z novo zunanjo obliko. No, k sreči nisimo v uredništvu in si ne bomo belili glave s tem, temveč samo beležili njihove večje ali manjše uspehe.

Zadnja številka ima odločen poudarek na literaturi, ki je povrh vsega sočna, umetniško dobra in tako primerja tako za zahtevnejšega kot za preprostejšega bralca. Poživljajo jo lepi klišeji, posrečeno varjiranje črk pri pesmih, ki so skoraj vse na dokajšnji umetniški višini, (česar bi ne mogli trditi o prejšnjih številkah). Poživlja pa številko tudi duhovito Tržaško pismo S. Kobilarja, ki mu želimo, da bi svojo humoristično žilico še nadalje razvijal in tako dajal reviji tistega popra aktualnosti, kot ga daje sicer Kondor, samo v drugem žanru, z več grenkobe. Tudi prikaz Cankarja izpod peresa V. Beličiča je sočen in živahen, pristop pa zelo nov, tako da človek tisti dve strani z užitkom prebere, odkluje ju predvsem neka osnovna plemenitost. Originalen je Maksa Šaka prispevek o božiču v Betlehemu, ki na nevsihljiv in prijeten način pove jedrnatost vse, kar bi nas ob tem problemu utegnili zanimati.

V poeziji izstopa predvsem B.M. s toplo in iskreno, nekam redkobesedno, a od čustva nabrekli liriko. Tudi Severin Res kaže dokajšnjo kulturno, lirično celovitost pa večkrat prelomi kakšno ritmično ohlapnost ali prepuščanje zvočnim učinkom. Miselno in čustveno pa je Severin Res bogat. Slavko, ki je zvest sodelavec Mladike, je pesniško že dokaj dozorel. Prvotno mu je misel izpodnašala čustvo, sedaj se oboje že uravnoveša, tako da z najnovejšimi pesmimi že kar odločno stopa ob bok St. Janežiču in dozoreva za zbirko. Čustvena doživljajevost je nedvomna, manjka pa še jezikovne kul-

NEŠKA KNJIGA, KI GOVORI O SLOVENCIH

V založbi Europa - Verlag (Dunaj - Frankfurt-Zürich) je izšla knjiga »Im Kampf gegen Rom« (V boju proti Rimu), v kateri je več poglavij posvečenih Slovincem. Avtor, Klaus Gatterer, je ne navadno dobro poučen o slovenskih razmerah od Trubarja do sedanjosti.

O knjigi bomo še poročali

☆

Izšla je 12.-13. številka revije »Kaplje«, ki pri- naša med drugim novelo Edvarda Kocbeka »Verena« in esaje Jožeta Felca, Marijana Rožanca in Marka Kerševana ter risbe Mihe Maleša. Ta zanimiva revija se dobi tudi v Tržaški knjigarni v Trstu.

Znani ameriški dramatik Tennessee Williams je prestopil te dni v katoliško Cerkev.

Kritično poročilo o krstni predstavi Tavčarjeve farse »Red mora biti« bomo objavili zaradi tehničnih težav v prihodnji številki, enako nadaljevanje »Smrt v pomladi«.

ture, saj večkrat zbožejo napačni poudarki in celo kak slovnični podrsilaj. Pa vse to je drugotno, če ima človek bistveno: pristno lirično struno. Morda bi moral malo manj pogosto pisati in pesmi bolj dognati. Med vsemi je B. Pangerc novinec; tu in tam se mu zabliška že kak čist utrinek; kot prvi koraki vsekakor ni slabo.

Predvsem pa je prijetno branje te številke proza, Mama Jan, ki bi se lahko pojavila brez sramu z imenom ali vsaj z manj skromnim psevdonomom, je prispevala zgodbico Dom, v kateri z velikim poznavanjem življenja, neko osnovno vedrino in z epskim zamahom prikaže dandanes ne ravno redek problem, kako se izgublja v mladem rodu smisel za domačnost. Osrednji lik matere je živ in zgodba je gotovo našla mnogo zadovoljnih bralcev, zato bi pisateljica ne smela odložiti peresa. Umetniško izklesana, nekam klasično zgoščena je V. Beličiča črtica Božična spoved. Motiv: soočenje modernega vernika s spovedjo. V današnjem času preseneča svežina čustva in doživljajevost vere junaka črtice. Prosenca.

Ostali prostor revije zavzemajo poročila o prireditvah na Tržaškem, nadaljevanju Bednarikove zgodovinske razprave o gradovih na Goriškem, Jevnikarjev pregled slovenske zamejske literature, ki sedaj obravnava mlade koroške književnike, in živahen intervju s pisateljem Rebulom o njegovem novem romanu, Kondor pa se morda nekoliko premo- zgoščeno razgovori ob eni izmed vedno aktualnih in bolečih točk našega sožitja z nestrpnějšími pripadniki večinskega naroda.

Z. T

ZBIRKA BOŽIČNIH PESMI

Ob koncertu je Zveza izdala zbirko božičnih pesmi SVETA NOC. Zbirka obsega deset pesmi: sedem novih umetnih in tri ljudske, že znano Poslušajte vsi ljudje v Vrabčevi priredbi in Merkujevo harmonizacijo dveh ljudskih iz Beneške Slovenije. Umetne pesmi so nastale zadnja leta; od teh so bile Vrabčeva, Maličeva in Vodopivčeva nagrajene na natečaju za izvirno božično pesem, ki jo je jeseni 1967 razpisala Zveza. Pesmu so zložene za mešani zbor ali za glasove, zbor in orgle. Skladbe so na splošno lahke in se jih lahko loti vsak naš zbor s povprečno tehnično zmogljivostjo, čeprav bi videz — včasih nakopičenost not v orgelski spremljavi in neobičajen ritem — kazl drugače.

Zveza je s to zbirko hotela poživiti in prenoviti glasbeni izraz božičnim skladbam, ki so, po zanimanju in obisku božičnega koncerta sodeč, od vseh pesmi liturgičnega leta najbolj občutene in doživljajevost, in sploh vnesti sodobnejši izraz v cerkveno glasbo, ki je po zadnjem koncilu postala tudi v narodnem oziru zelo pomembna.

Zbirka je prikupna tudi po svoji zunanosti, po grafični izdelavi platnic, po dobrem papirju in lepo napisanih notah in besedilu.

Izdala in založila jo je Zveza cerkvenih pevskih zborov v Trstu.

NOVA KNJIGA O DR. J. E. KREKU

Dr. Vinko Brumen je izdal pri slovenski založbi Baraga v Buenos Airesu knjigo o Janezu Evangelistu Kreku, v kateri prikazuje njegovo življenje, delo in osebnost. Knjiga obsega okrog 450 strani. Razdeljena je v tri dele: »Življenjska pot«, »Opravljanje poslanstva« in »Cloveški lik«. Brumen je napisal to delo s spoštovanjem do Krekove osebnosti, a vendar s kritičnim čutom.

Knjigo je opremil arhitekt Jure Vomberger. Stane broširana 4 dolarje, vezana 5 dolarjev. Naroča se na naslov Editorial Baraga SRL, Pedernera 3253, Buenos Aires, Argentina.

Peta knjiga „Vrednot“

Slovenska kulturna akcija v Buenos Airesu je izdala (to je njena 67. izdaja) peto knjigo (zbornik) »Vrednot«, 22 strani revialne oblike, z drobnim tiskom. Knjiga vsebuje pet razprav na znanstveni višini, ki se odlikujejo po izvirnosti, napisane pa so tudi v lepem jeziku (in praktično brez tiskovnih napak).

Vsebinska je naslednja: Jože Velikonja: »Sodobna politična geografija in slovenska politična stvarnost«; Vekoslav Bučar: »Zagoričje — zadnji ostanek slovenskih Trubarjevih protestantov« (avtor je sam raziskoval na terenu v Zagorčah); Srečko Baraga: »Odnos Slovencev do Jugoslavije«; Vinko Brumen: »Naše občestvo« in Tinč Debeljak: »Doneski k Levstikovemu Martinu Krpanu«.

Baragova razprava »Odnos Slovencev do Jugoslavije« obsega pol zbornika in se nanaša v resnici na izkušnje Slovencev s staro Jugoslavijo od leta 1918 do 1951. V marsičem zelo dobro dopolnjuje knjigo Metoda Mikuža »Slovinci v stari Jugoslaviji«, tembolj ker uporablja Baraga vire, ki so bili Mikužu nedostopni (npr. spomini predvojnih politikov, ki so izšli šele zadnja leta, in zahodne diplomatske arhive). Iz teh zadnjih je razbrati, da je beograjska vlada zelo slabo podpirala boj Slovencev za pravične meje po prvi svetovni vojni; včasih je dala diplomatom nasprotne strani v Beogradu »privatno« razumeti, da tisto slovensko potegovanje za pravične meje ni tako važno, kar so seveda diplomati sporočili svojim pogajavcem.

Zanimivo je tudi, kar piše Baraga o srbsko-hrvaškem sporazumu (Cvetković-Maček) z dne 26. 8. 1939 in o Slovincih: »Pri vsej tej mešetariji pa smo Slovenci odigrali zelo žalostno vlogo, ker ne samo, da nismo ničesar dobili, ampak nas sploh nihče ni vprašal za mnenje. Dr. Korošec ni imel nobene odločilne vloge pri sklepanju sporazuma. Spominjam se še prav dobro, da je drugi dan po objavi sporazuma dr. Krek dal izjavo hrvaškim časnikarjem, češ da je sedaj Slovenija na vrsti, da se reši tudi slovensko vprašanje. Namesto tega so razni politični ljudje začeli razširjati v javnost mnenje, da bo oddelitev Slovenije slabo vplivala na inozemstvo, ker bi bila obrambna moč države oslabiljena. In Slovenci smo takoj utihnil, posebno še politiki, slovensko vprašanje pa se je odložilo »ad Calendas Graecas«. »Baraga pristavlja,

da so velesrbski in nekateri vojaški krogi dr. Korošca izigrali.

Baraga tudi dokazuje, da je bil puč 27. marca 1941 v Beogradu v resnici puč velesrbskih generalov proti sporazumu s Hrvati (ki ga je begunska, skoro samo srbska vlada v Londonu res preklcala) in ne proti pristopu Jugoslavije k »Osi« Berlin-Rim-Tokio.

SLOVENSKO GLEDALIŠČE V TRSTU Kulturni dom

V soboto, 18. januarja ob 16. uri

DANILO GORINSEK

RDEČA KAPICA

otroška igra v treh dejanjih

V nedeljo, 19. januarja ob 16. uri - Abonmared okoliški

V ponedeljek, 20. januarja ob 20.30 uri - Sportni abonma

V sredo, 22. januarja ob 20. uri - Dijaški abonma

JOSIP TAVČAR

RED MORA BITI

farsa v dveh dejanjih

Prodaja vstopnic vsak dan od 12. do 14. ure ter eno uro pred pričetkom predstav pri blagajni Kulturnega doma; ob nedeljah in praznikih eno uro pred pričetkom predstav. Rezervacija na telefonu 734-265.

GOSTOVANJE O P E R E HRVATSKEGA NARODNEGA KAZALISTA IZ ZAGREBA

DMITRIJ SOSTAKOVIČ

KATARINA IZMAJLOVA

opera v 4 dejanjih (9 slik)

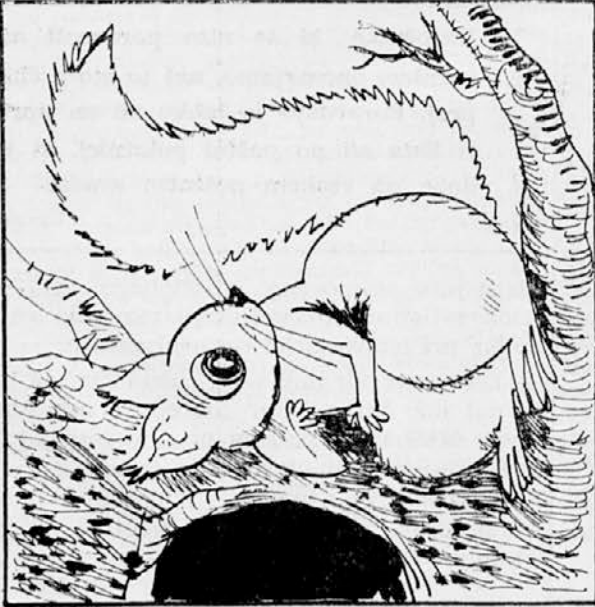
V petek, 24. januarja

V soboto, 25. januarja

V nedeljo, 26. januarja

ZGODBA O

Bučku

svoj dom in kmalu si je pridobil tudi prijateljev. Njegova najbližja soseda je bila veverica. Vsako jutro je pridrno znosila na plano svojo posteljo, jo prezračila in spet pospravila. Potem je sedla pred svoje stanovanje ni počivala.

Bučku je vedno prijazno kimala. Gotovo se ji je smilil, ko pa je živel kar sam.

»Revež,« si je mislila, »nikogar nima, da bi skrbel zanj.«

39. Prvo noč v gozdu je Bučko prespal med vejami nad jezevim domom. Bil je utrujen od novih vtisov in zmučen od vsiljene prve pojedine črčoč, zato je spal kot ubit.

Zjutraj, ko je bil še mrak, ga je zbudilo zgolenje. Koncert je bil tako lep, da je še on zahreščal svojo najlepšo besedo:

»Pojulis!«

Pa ni zvenelo prav ubrano.

Ko je posijalo sonce in se je gozd zabliščal v rosnih kapljicah, je priletel na obisk Jakopin.

»Pšlušaj, Bučko, na drevesu nedaleč od tod je prazno gnezdo. Malo bi ga popravil, pa bi se lahko kar tam udobno mir, vsaj začasno.«

In tako sta res napravila. Zdaj je imel Bučko v gozdu

40. Čez čas je veverica pospravljala tudi Bučkovo gnezdo. Pa kako spretna je bila!

»Ne morem gledati razmetanih stanovanj,« je govorila in se s svojim belim predpasnikom urno sukala.

Pometla je in pobrisala z repkom, potem pa si obrisala tačke, pogladila brkice in rekla:

»Storjeno! Moški res ne daste prav nič na red.«
Bučku je povedala zgodbo o prejšnjih prebivalcih njegovega gnezda.

perjeve otroke, stara dva pa sta garala, da sta ga nahranila. Ko je zrasel, je odfrčal, uboga reveža pa sta se s stirtim srcem preselila na drug konec gozda. Se 'kuku' ni rekel v zahvalo!»

»Strašno, strašno!« je kimal Bučko.

»Saj zmeraj pravim, treba se je brigati za spodinjstvo, to je poglavino.«

Veverička si je pogladila predpasnik in modro kimala.